

Etični pristop , stereotipi, predsodki in diskriminacija

Evropski predpisi in priporočila

Kazalo

Udeleženci.....	1
Etika in morala	2
Udeleženci.....	3
Osebe z invalidnostmi	4
Izobraževanje odraslih	5
“Etični pristop do oseb z invalidnostmi v izobraževanju odraslih ”– kaj to pomeni?	6
Udeleženci.....	8
Odnos družbe do oseb z invalidnostmi skozi zgodovino	9
Pravice oseb z invalidnostmi	12
Zmožnosti oseb z invalidnosmti	13

Prožnost programa izobraževanja odraslih	15
Udeleženci.....	17
Stereotipi, predsodki in diskriminacija	18
Stališča	19
Stereotip	21
Predsodek	23
Diskriminacija	24
Osebe z invalidnostmi	26
Kaj je možno storiti, da zmanjšamo vpliv predsodkov in zmanjšamo diskriminacijo?	28
Udeleženci.....	29

Evropski predpisi in priporočila	30
Mednarodni dokumenti	31
Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.....	32
Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin:	
14. člen	33
Konvencija o pravicah invalidov	35
Konvencija o pravicah invalidov:	
2. člen	36
Konvencija o pravicah invalidov:	
24. člen	37
Konvencija o pravicah invalidov:	
člen 24, tretji odstavek	39

Konvencija o pravicah invalidov:	
24. člen, odstavek 5	41
Direktiva (EU) 2016/2102 evropskega parlamenta in sveta.....	42
Povezave.....	45

Udeleženci

**Ali poznate razliko med etiko
in moralo? Kaj je etika in kaj je
morala? Predstavite!**

Etika in morala

Etika označuje skupek načel o moralnem obnašanju določene družbe. Je filozofska disciplina, ki preučuje moralo.

Morala označuje sistem nenapisanih družbenih pravil, ki jih člani določene družbe sprejemajo kot krepostne; se jim podrejajo in temu primerno vzpostavljajo medosebne odnose. Ta pravila niso absolutno veljavna in njihova kršitev (vedno) ne predpostavlja pravnih posledic.

Udeleženci

Kdo so osebe z invalidnostmi?

Predstavite!

Osebe z invalidnostmi

~~DISABILITY~~

Osebe z invalidnostmi so osebe z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki se zaradi različnih ovir težje polno in učinkovito na ravni enakosti vključujejo v družbo od ostalih (ZN, 2006).

Pojem »oseba z invalidnostjo/invalid« temelji na zakonskih podlagah, zakonodaja pa jasno predpisuje stopnjo in vrsto okvare, ki je potrebna za pridobitev statusa osebe z invalidnostjo/invalida. Poleg tega je omenjeni status povezan z drugimi pravnimi posledicami, kot so odškodnine, vrste zdravstvenih storitev, prednost pri zaposlovanju, itd.

Izobraževanje odraslih

Izraz »vseživljenjsko izobraževanje«
označuje vedno večje zahteve
sodobne družbe po nenehnem
učenju v vseh življenjskih obdobjih.

Po drugi strani pa je privilegij sodobne
družbe zakonsko utemeljena danost, da
mora imeti vsak posameznik pravico do
izobraževanja.

“Etični pristop do oseb z invalidnostmi v izobraževanju odraslih ” – kaj to pomeni?

Etični pristop do oseb z invalidnostmi v izobraževanju odraslih je pristop, ki ga člani družbe dojemajo kot moralnega. Opredelitev moralnega se določi za vsako posamezno situacijo posebej.

Etika je filozofska disciplina, zato je odločitev o definiciji moralnosti prepuščena družbi. Kadar pa se z nemoralnim ravnanjem povzroči večja škoda članu te družbe, je potrebno takšno ravnanje umestiti na raven zakonodaje, kar pomeni, da so za osebo, ki tako ravnanje povzroča, predpisane pravne posledice.

Zato je pomembno upoštevati etičnost delovanja družbe, da so vsi enako zaščiteni z zakonom.

Udeleženci

Ali je vključevanje oseb z invalidnostmi v izobraževanje odraslih sploh pričakovano? Bi morali dovoliti njihovo vključitev v izobraževanje odraslih?

Odnos družbe do oseb z invalidnostmi skozi zgodovino

Za odnos družbe do oseb z invalidnostmi so značilni modeli, ki so se skozi zgodovino spreminjali, pri čemer ima vsak od njih specifičen pristop in razumevanje invalidnosti.

Oseba z invalidnostjo je po logiki usmiljenega ali verskega modela predstavljena kot žrtev. Taka oseba se dojema kot nesposobna samostojno živeti in skrbeti zase. Invalidnost se obravnava kot primanjkljaj, osebe s tovrstnimi primanjkljaji pa so glede na vrsto invalidnosti prikazani kot nezmožni študirati, delati in sodelovati v običajnih in vsakdanjih življenjskih dejavnostih.

Predpostavlja se, da potrebujejo pomoč dobrodelnih organizacij, ustanov, specialnih šol itd. Zaradi vsiljivosti takšnih odnosov osebe z invalidnostmi neredko same začnejo razmišljati tako in se počutijo »nemočne«, čeprav temu ni tako.

Medicinski oziroma genetski model se osredotoča na zdravstvene specifikke osebe z invalidnostjo, na njeno prizadetost, pri čemer na osebo gleda kot na objekt klinične intervencije, torej na problem, ki zahteva popravek in rehabilitacijo.

Po medicinskem modelu so osebe z invalidnostjo medicinsko razvrščene in obravnavane kot problem. Se pravi, oseba z invalidnostjo je obravnavana kot oseba, potrebna zdravniške pomoči, da se na tej podlagi lahko vključi v družbo. Z razvojem družbe je ta model nadomestil socialni model, ki te osebe razvršča glede na njihove specifične invalidnosti.

Glede na socialni model je posameznik pri odločanju o sebi postavljen v središče procesa odločanja, kjer je poudarek na tem, da je problem v družbenih strukturah in ne v posamezniku.

Ta model izpostavlja, da družbeni pristop, nevednost, predsodki in strahovi postavljajo osebe z invalidnostmi v neugoden položaj, kjer potem socialne ovire vodijo v njihovo diskriminacijo.

Problem torej niso kakršne koli individualne omejitve, temveč nezmožnost družbe, da uvede ustrezne ukrepe, ki bi pripeljali do polne vključenosti oseb z invalidnostmi v družbeno okolje.

Pravice oseb z invalidnostmi

Temeljna dokumenta, ki predpisujeta pravice oseb z invalidnostmi na področju izobraževanja odraslih, sta Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, ki jasno določa, da imajo vsi ljudje pravico do izobraževanja, in Konvencija o pravicah invalidov, ki predpisuje posebne postopke, ki jih je treba izvajati za uresničevanje pravice do izobraževanja za osebe z invalidnostmi.

Zmožnosti oseb z invalidnosmi

Zmožnosti in težave oseb z invalidnostmi so tako raznolike, kot so različne motnje in bolezni, ki jih ti ljudje lahko imajo, v medsebojni povezavi z raznolikostjo oseb samih na podlagi njihovih pomembnih lastnosti.

Jasno je torej, da je nabor zmožnosti oseb z invalidnostmi izjemno širok, in ga je nemogoče predvideti zgolj na podlagi podatkov o invalidnem statusu teh oseb.

Vsak posameznik predstavlja po eni strani kompleksno enačbo telesnih in psihičnih značilnosti, pri osebi z invalidnostjo je ta enačba dodatno zapletena zaradi specifičnosti vrste in stopnje njene invalidnosti.

Nenazadnje je zaradi vsega navedenega izrednega pomena, da osebo z invalidnostjo obravnavamo kot človeka, ki ima edinstven nabor lastnosti in zmožnosti.

Prožnost programa izobraževanja odraslih

Prožnost ponudnikov storitev
izobraževanja odraslih je pomemben
vidik, ki vnaprej določa možnost
vključevanja širšega kroga ljudi.

Priporočila za ponudnike storitev
izobraževanja odraslih:

- **Bodite odprti za raznolikost med ustvarjanjem in izvajanjem programa**
- **Jasno izpostavite pripravljenost za prilagajanje omenjeni raznolikosti;**
- **V proces prilagajanja vključite vse deležnike izobraževalnega procesa.**

Okoliščine izvajanja programa se lahko spreminjajo in jih je težko v celoti predvideti. Ključna je prožnost pri njegovi izvedbi, da se iščejo različni viri in uporabljajo na kreativen način.

Udeleženci

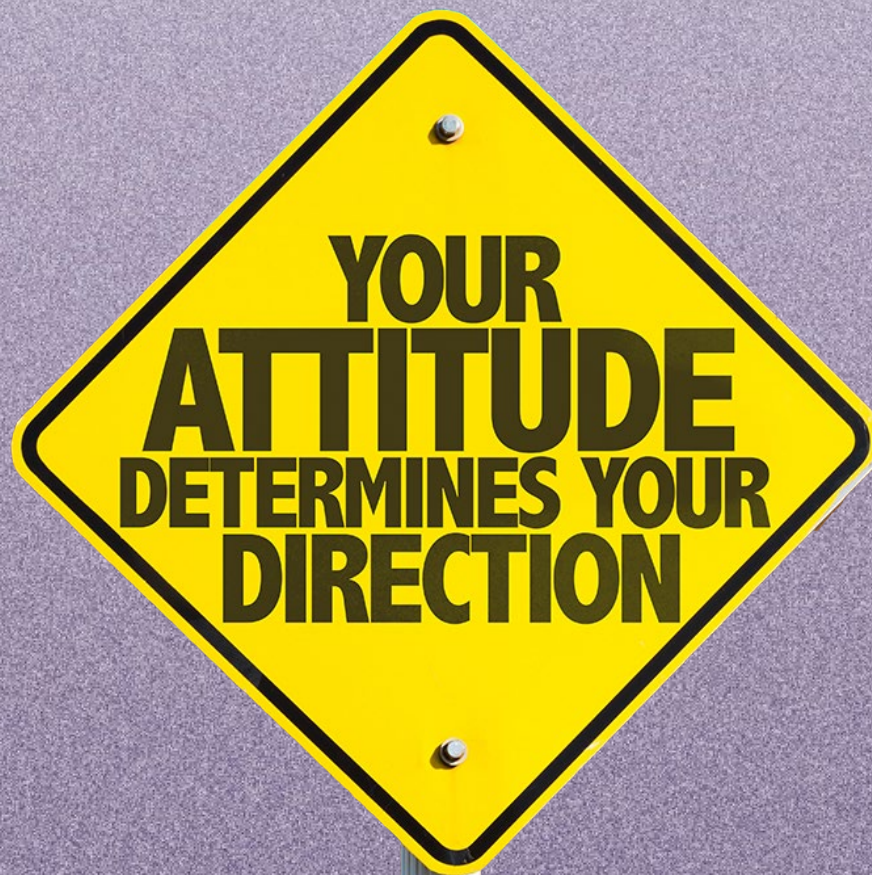
Ste organizator kiparskega tečaja, namenjenega javnosti. Oseba brez obeh rok se prijavi na tečaj, ki jo tečaj zelo zanima in se jasno zaveda, da brez rok ne more zadovoljivo slediti izvedbi tečaja. Vseeno želi sodelovati. Kaj boste naredili?

Stereotipi, predsodki in diskriminacija

Stališča

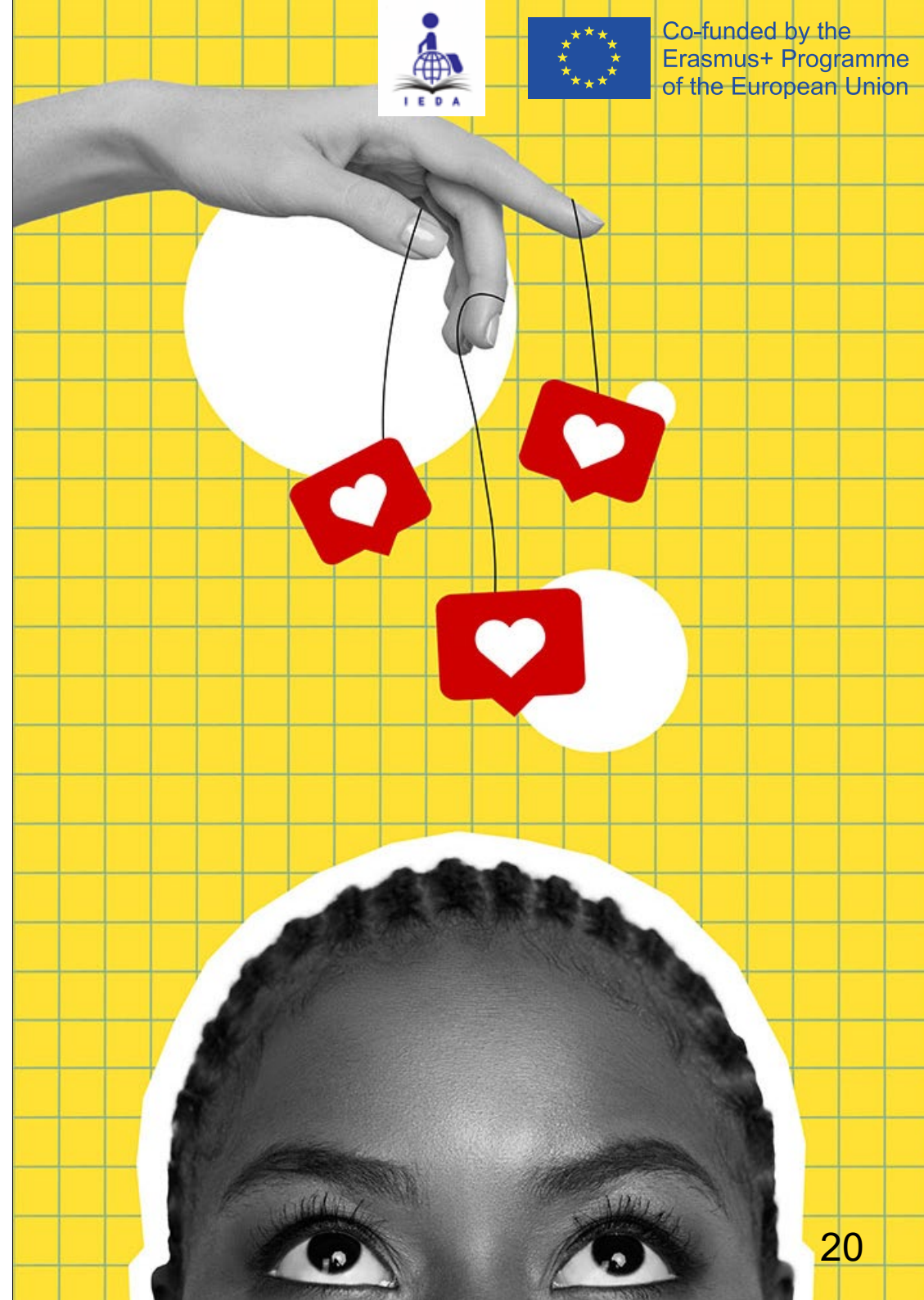
Stališča označujejo stalne ocene ljudi, predmetov ali idej.

Kadar posamezno stališče opredeljuje le kognitivna komponenta, torej ko zajema le informativni vidik, potem govorimo o stereotipnem prepričanju. Ko informativnemu vidiku dodamo še čustveno komponento, govorimo o stereotipu.

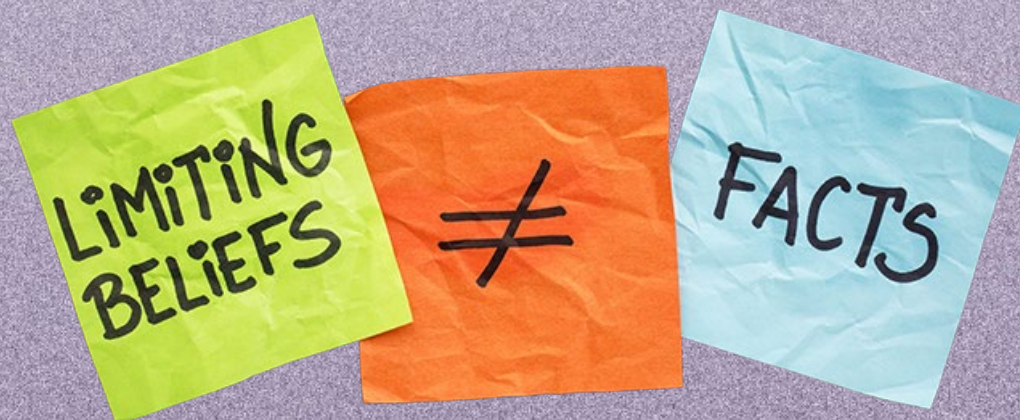
In končno, če stališče rezultira k vedenju, ki se utemeljuje v določenem prepričanju, govorimo o diskriminacijskem vedenju.

Rek »Ljudje nismo nevtralni opazovalci sveta, temveč stalni ocenjevalci tega, kar vidimo« predpostavlja, da vsak posameznik sam ocenjuje in presoja ter si o svetu, katerega del je, oblikuje svoje mnenje.

Ob tem pa to mnenje posameznika pogosto ne temelji povsem na realnosti, temveč na drugih, pogosto nezanesljivih virih informacij ali pomanjkanju le teh.

Stereotip

Stereotip je posplošitev o skupini ljudi, ki se uporablja za pripisovanje enakih lastnosti skoraj vsem članom skupine, ne glede na dejanske razlike med njenimi člani.

Stereotip se za pripisovanje enakih lastnosti osebi uporablja samo zaradi ideje, ker ta oseba pripada tej dotični skupini. Opis posameznika kot »kognitivnega skopuha« kaže na njegovo nagnjenost k razmišljanju v kategorijah.

Za podrobno analizo vsake okoliščine, predmeta in bitja, da bi si o vsem ustvarili čim bolj natančno mnenje, pogosto ni dovolj časa. Zato smo nagnjeni k temu, da svet dojemamo po »miselnih bližnjicah«, torej o posamezniku sklepamo na podlagi skupine, ki ji pripada.

Kateri stereotipi o osebah z invalidnostmi so vam znani?

Predsodek

Predsodki označujejo sovražen ali negativen odnos do pripadnikov neke prepoznavne skupine ljudi, ki temelji zgolj na njihovi pripadnosti tej skupini.

Vključuje čustveni vidik, to je neprijeten občutek do posameznika samo zaradi ideje, da pripada določeni skupini.

Ali obstajajo predsodki do oseb z invalidnostmi?

Kaj menite, kakšna čustva se izkazujejo do oseb z invalidnostmi?

Diskriminacija

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Diskriminacija je vedenje, ki odstopa od običajnega zaradi predstave o pripadnosti osebe določeni skupini.

V tem primeru je poudarek na vedenjski komponenti odnosa, ki izhaja iz stereotipov, torej predsodkov.

Pozitivna diskriminacija označuje situacijo, v kateri je posameznik kljub svojim dejanskim lastnostim v prednosti zgolj zaradi pripadnosti določeni skupini. Posledica tega je nezmožnost samouresničitve, saj se slednja pri človeku povezuje z njegovo pripadnostjo, in ne z lastnostmi, ki jih ima.

Ste že slišali za osebo z invalidnostjo,
ki je bila zaradi svoje oviranosti
diskriminiran?

Predstavite!

Osebe z invalidnostmi

Osebe z invalidnostjo so (največja) manjšinska skupina. 'Invalidus' v latinščini pomeni nemočen, šibek, nesposoben. To skupino sestavljajo člani, ki jim je skupna lastnost – »posedovanje« oviranosti – ki je dovolj izrazita, da bistveno moti njihovo vsakodnevno funkcioniranje.

Invalidi kot taki predstavljajo ranljivo skupino. Povezuje jih primanjkljaj v neki značilni obliki.

To so plodna tla za razvoj stereotipov, predsodkov in manifestacijo diskriminacijskega vedenja. Za to populacijo ljudi se uporabljajo številni izrazi (»invalid«, »invalidna oseba«, »hendikepirana oseba«); vendar je pravilen izraz »oseba z invalidnostjo«.

Tako na prvo mesto postavimo posameznika kot osebo in šele nato njegovo invalidnost. (Invalidi nimajo posebnih potreb, ampak jih le zadovoljujejo na drugačen način, zato tudi izraz »oseba s posebnimi potrebami« ni pravilen.)

Kaj je možno storiti, da zmanjšamo vpliv predsodkov in zmanjšamo diskriminacijo?

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

- **Ozaveščati o obstoju stereotipov, predsodkov in diskriminacijskega vedenja;**
- **Se poučiti o posledicah takih stališč;**
- **Poiskati motivacijo za boj proti njim;**
- **Povečati zanimanje za posameznika, ki pripada skupini oseb z invalidnostmi;**
- **Se seznaniti z določeno skupino;**
- **Priti v neposreden stik z osebo, ki pripada določeni skupini;**
- **Razviti empatično poslušanje.**

Udeleženci

Ali gre za diskriminacijo, če se osebi z invalidnostjo dodeli delo, ko je jasno, da ga ne bo mogel v celoti opraviti? To se pogosto naredi z dobrimi nameni; predpostavka v ozadju je, da oseba ne bo mogla najti zaposlitve nikjer drugje. Zakaj je to narobe?

Evropski predpisi in priporočila

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Mednarodni dokumenti

Mednarodni dokumenti, ki so pomembni na področju izobraževanja odraslih oseb z invalidnostmi, ki jih v nadaljevanju predstavljamo, so:

- **Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin**
- **Konvencija o pravicah invalidov**
- **Direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta**

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin je bila sprejeta 4. novembra 1950 in je začela veljati leta 1953. Države članice Sveta Evrope zavezuje k zagotavljanju varstva temeljnih državljanskih in političnih pravic in svoboščin.

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin: 14. člen

14. člen te konvencije določa, da je »uživanje pravic in svoboščin, opredeljenih v tej konvenciji, zagotovljeno brez diskriminacije na kateri koli podlagi, kot so spol, rasa, barva kože, jezik, vera, politično ali drugo prepričanje, nacionalno ali socialno poreklo, povezanost z narodne manjšine, premoženjskega, rojstnega ali drugega statusa.«

Pravica do izobraževanja je kot del konvencije omenjena v 2. členu Protokola h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Člen izpostavlja, da »Nikomur ne sme biti odrečena pravica do izobraževanja. Pri izvajanju vseh nalog, ki jih prevzame v zvezi z izobraževanjem in poučevanjem, država spoštuje pravico staršev, da zagotovijo takšno izobraževanje in poučevanje v skladu z njihovimi verskimi in filozofskimi prepričanji.«

Konvencija o pravicah invalidov

Konvencijo o pravicah invalidov je
Generalna skupščina Združenih
narodov sprejela 13. decembra 2006.
Ta dokument se nanaša na promocijo
in zaščito pravic oseb z invalidnostmi.

Konvencija o pravicah invalidov: 2. člen

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2. člen konvencije obravnava temo diskriminacije na podlagi invalidnosti, vključno z vsemi oblikami diskriminacije in odrekanja do razumnih prilagoditev. Poudarja tudi pomen uporabe univerzalnega dizajna pri oblikovanju izdelkov, okolij, programov in storitev, da bi ga lahko uporabljali vsi ljudje v največji možni meri, brez potrebe po prilagajanju ali specializiranemu oblikovanju.

Konvencija o pravicah invalidov: 24. člen

24. člen Konvencije o pravicah
invalidov obravnava temo
izobraževanja oseb z invalidnostmi.
V skladju s tem morajo države
pogodbenice zagotoviti naslednje:

- **Varstvo oseb z invalidnostmi in otrok z motnjami v razvoju pred izključitvijo iz splošnega izobraževalnega sistema zaradi invalidnosti ali motenj;**
- **Dostop do kakovostnega in brezplačnega osnovnega in srednješolskega izobraževanja za osebe z invalidnostmi enako kot to velja za druge ljudi v skupnostih, v katerih živijo;**

- **Razumno prilagajanje posameznikovim zahtevam;**
- **Ustrezen podporni sistem v sistemu splošnega izobraževanja;**
- **Zagotavljanje učinkovitih individualiziranih podpornih ukrepov v okoljih, ki maksimirajo akademski in družbeni razvoj, skladno s ciljem popolne vključenosti.**

Z ratifikacijo te konvencije se zakonodajalec zavezuje k izvedbi potrebnih ukrepov za olajšanje dostopa in ustvarjanje vključujočega okolja, usposabljanje strokovnih delavcev, zaposlovanje učiteljev oseb z invalidnostmi in boj proti diskriminaciji.

Inkluzivno izobraževanje zahteva zagotavljanje kakršne koli potrebne podpore, tehnične pomoči in poučevanje spretnosti, ki bi olajšale polno in enakopravno sodelovanje oseb z invalidnostmi kot članov skupnosti.

Konvencija o pravicaah invalidov: člen 24, tretji odstavek

Tretji odstavek 24. člena te konvencije določa, da države pogodbenice osebam z invalidnostmi omogočajo učenje življenjskih in socialnih razvojnih veščin, da jim tako olajšajo polno in enakopravno sodelovanje v izobraževanju in v skupnosti nasploh. V ta namen države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe, ki vključujejo naslednje:

- **Lajšanje učenja Braillove pisave, alternativne pisave, dopolnilnih in alternativnih načinov, sredstev in formatov komunikacije ter veščin orientacije in mobilnosti ter omogočanje vrstniške podpore in mentorstva;**

- **Lajšanje učenja znakovnega jezika in spodbujanje jezikovne identitete skupnosti gluhih;**
- **Zagotavljanje, da izobraževanje oseb, zlasti otrok, ki so slepi, gluhi ali gluhoslepi, poteka v najprimernejših jezikih ter načinih in komunikacijskih sredstvih za posameznika ter v okoljih, ki maksimirajo akademski in družbeni razvoj.**

- **Poleg tega, da bi zagotovili uresničevanje te pravice, četrty odstavek omenjenega člena določa, da »države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe za zaposlovanje učiteljev, vključno z učitelji invalidi, ki so usposobljeni za znakovni jezik in/ali Braillovo pisavo, in usposobiti strokovnjake in kadre za delo na vseh ravneh izobraževanja. Tako usposabljanje vključuje ozaveščanje o invalidnosti ter uporabo ustreznih dopolnilnih in alternativnih načinov, sredstev in formatov komunikacije, izobraževalnih tehnik in materialov za podporo osebam z invalidnostmi.«**

Konvencija o pravicaah invalidov: 24. člen, odstavek 5

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Odstavek 5 določa, da »države pogodbenice zagotovijo, da imajo osebe z invalidnostmi možnost dostopa do splošnega terciarnega izobraževanja, poklicnega usposabljanja, izobraževanja odraslih in vseživljenjskega učenja brez diskriminacije in enako kot drugi. V ta namen države pogodbenice zagotovijo, da so osebam z invalidnostmi zagotovljene razumne prilagoditve.»

Direktiva (EU) 2016/2102 evropskega parlamenta in sveta

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta je bila sprejeta 26. oktobra 2016 z namenom zagotavljanja dostopnosti spletnih mest in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja.

V okviru te direktive bi bilo treba dostopnost razumeti kot načela in tehnike, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju, izdelavi, vzdrževanju in posodabljanju spletnih mest in mobilnih aplikacij, da postanejo bolj dostopne uporabnikom, zlasti osebam z invalidnostmi.

Digitalna dostopnost temelji na štirih načelih dostopnosti, ki zahtevajo, da lahko vsi uporabniki, ne glede na njihove zmožnosti, naredijo naslednje:

- **Zaznavajo informacije in komponente uporabniškega vmesnika (zaznavnost);**
- **Upravljajo uporabniški vmesnik (operativnost);**
- **Razumejo informacije in delovanje uporabniškega vmesnika (razumljivost);**
- **Dostopajo do vsebine, ne glede na uporabljeno tehnologijo (stabilnost).**

Ta načela dostopnosti so prevedena v merila uspeha, ki jih je mogoče preizkusiti, kot tista, ki tvorijo osnovo evropskega standarda EN 301 549, ki se uporablja za ustvarjanje spletnih mest in programskih rešitev za mobilne naprave organov javnega sektorja, njihov videz, način krmarjenja po vsebini, iskalno funkcijo in strukturo.

Povezave

European Convention on Human Rights

Race and identity: What Is Inclusion?

Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning

Crip Camp: A Disability Revolution (2020)

The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Inclusive Education & Disability: Good Practices from around Europe

UNESCO: What is inclusion?

Red Squirrel: Promoting Equality, Diversity and Inclusion in Adult Education

CNA Insider: Through The Eyes Of The Blind: Life Of The Visually Impaired | Seeing Is Believing | Part 1/2